

Te Toa Takitini

Registered at the G.P.O. as a Newspaper.

NAMA 82.

HASTINGS

June 1, 1928.

Te Hinota o Aotearoa.

Ko nga mema enei i tae mai ki Ponake i te wa i tu ai te Hui
a te Hinota Tianara, Kei te pepa o Mei nga ingoa.

He mea Panui e Rev. F. A. Bennett, he mea ta e te Cliff Press,
Queen Street, Hastings, H.B.

TE TOA TAKITINI

Te Utu mo te Pepa 10/- i te tau,
Me penei nga reta "Te Toa Takitini," Box 300, Hastings

788

TE TOA TAKITINI.

Hune 1, 1928.

NGA MINITA ME NGA MANGAI REIMANA O TE HINOTA TOPU, KAIKOHE, MAEHE 16, 1928.

NGA MOTINI I PAAHITIA E TE HINOTA.

1. Kia puta he mihi ma tenei Hinota ki Te Atipihopa mo tana Whai-korero.
2. He mea tika ranei te purei tenihi i nga Ratapu? WHAKAHOKI: Ehara i te mea tika kia mahia tetahi mahi e te tangata Karaitiana hei mea e tutuki ai te wae o tetahi atu.
3. Ko te whakaaro awhina i te Hekeretari o Te Komiti Tumuaki me waiho ma te Minita o ia Pariha e whakaaro mai te mea e rite ana ka tuku mai ai ki te Hekeretari.
4. Ma te Komiti Tumuaki e whiriwhiri tetahi tikanga tino tika mo te huarahi whakaaro o nga tangata ki te wehe i tetahiwhi o te ratou oranga hei awhina i nga tikanga o te Whakapono, i runga ano i nga putake i whakatakotoria ki tenei Hinota, i nga kupu whakamarama hoki a Te Atipihopa.
5. Kia whakaurua tetahi tangata Maori ki roto i te Komiti Whakahaere o te Kura o Tipene. Whakahoki: Me waiho kia mohiotia te tuturutanga o te Pihopatanga Maori.
6. Kia nekehia te Neehi i Pukepoto kia hoatu he Neehi Maori. WHAKAHOKI: Me waiho mo tenei wa, kia oti te putake mo te Pihopatanga Maori.
7. E ahei ranei kia whakawhiwhia nga Reimana ki nga Pukapuka-a-tau penei ano i nga Minita Maori? WHAKAHOKI: Ka whakawhiwhia koutou nga Mangai Reimana o Te Hinota Topu ki aua pukapuka.
8. Kia tapiritia nga Penihana o nga Minita Maori ki te £10 i te tau.
9. Itemea kihai te £300 i uru ki nga kaute o te Hinota kua pahure ake nei, e ahei ranei ma taua £300 e whakaea te Moni Tahua mo tenei tau e mutu nei i a Maehe 31, 1928? WHAKAHOKI: Ko te moni e tae mai ki te ringa o Te Komiti Tumuaki i roto i te tau, me tuku ki te Tari a te Hahi.
10. Kia puta he kupu mihi ma tenei Hinota ki a Te Wirihana raua ko tona hoa wahina mo raua kua okioki nei i te tiaki i Tipene Kura, a ko taua mihi ma te Tumuaki e tuku atu.

11. Kia puta he mihi ma tenei Hinota ki te Rev. Kerehoma me tana whanau, ma te Hekeretari e tuku atu taua mihi.
12. Kia puta he reo whakamihi ki te iwi o te marae mo ta ratou manaaki i nga tangata katoa i eke mai ki tenei Hinota.
13. Ko nga mema mo te Komiti Tumuaki kia wha Minita, kia toru Reimana, me te mana ano hoki ki te whakatu kia rua mema o tetahi takiwa e tu ai te hui a te Komiti Tumuaki.
14. Ka pootitia nga mema mo Te Komiti Tumuaki. Koia enei ko nga mema:—

Rev. Canon W. H. Keretene. (Tumuaki).
 Rev. W. N. Panapa. (Hekeretari).
 Rev. Hohaia Taurau
 Rev. K. W. Poata
 Eru Pou
 Hemi Te Paa
 Henare Kingi

TE RIPOATA A TE KOMITI TUMUAKI.

E iwa nga nohoanga o tenei Komiti i roto i enei tau e toru.
 Ko nga mema tuturu o te Komiti koia enei:—

Rev. Canon W. H. Keretene	..	..	9
Rev. W. N. Panapa	..	..	9
Rev. K. T. Harawira	..	..	3
Rev. H. Taurau	..	..	4
Rev. K. W. Poata	..	..	3
Heke Te Rangī	..	..	7
Hemi Te Paa	..	..	5
Eru Pou	..	..	6

Ko te Rev. Harawira i haere ki Taranaki, ka riiwhitia e te Rev. Taurau. Nga mema o nga takiwa i whakaurua ki te Komiti.

Rev. W. Matene	..	..	1
Rev. Rikihana Te Hau	..	..	2
Rev. Herepo Harawira	..	..	1
Hone Toi			
Piri Kapa			
Naera Rakete			
Hoori Tane			
Hone Keretene			
Pari Tautari			
Hami Maioha			
Pera Netana			
Puhipi Nepia			
Paraone Netana			

I roto i enei tau i tu ai tenei Komiti, he mea tenei e mara-matia ana, koia enei ko nga tau tino whakauaua i roto i a tatou tikanga katoa. Ko tenei taimahatanga e kitea ana i roto i nga

whakahaere katoa a tenei Komiti. Apiti atu ki tenei, ko te pakaru o te Hahi, i whakatorutorutia ai te kaute o nga tangata i hapainga ai nga mahi i roto i nga ra kua pahure. Otira ko enei mea e rua kei runga i nga takiwa katoa e pehi ana. Na reira he mea ano tenei e kitea ana e te Komiti, te tino kaha o etahi takiwa me te ngoikore o etahi.

TE ORANGA MINITA.

Kua maha rawa nga tau i whakahaerea ai tenei putake kia neke te oranga o nga Minita. No tenei tau tonu ka tae ki te £150. Ko te mea e kitea ana e te Komiti ko te tino kaha o te taha Pakeha ki te awhina i a tatou. Ko te Moni Tahua hei whakaaro ma te taha Maori kei te mau tonu ano ki te mea i whakaritea i mua, ara e £300 i te tau. Na reira kei te tuku te Komiti i tana whakamihhi ki te taha Pakeha mo to ratou kaha ki te hapai i te taha Maori; me te tuku atu ano hoki i tona reo kaha ki te Hahi Maori kia kaha ki te whakarite i te wahi ki a tatou.

PIHOPATANGA O WAIKATO.

No te 1 o nga ra o Aperira, 1926, ka wehe te Pihopatanga hou o Waikato. Ko nga Minita Maori i riro atu ki tera Pihopatanga, ko te Rev. Hori Raiti, Hanatere; Ko Rev. Karira Karaka. Morena; Rev. Pene Topi, Rohe Potae; ko te Rev. Kahi Harawira, Taranaki.

NGA MINITA.

No roto i enei tau ka neke te Rev. Kahi Harawira i Te Waimate ki Waitara; ka neke mai te Rev. Mutu Kapa i Waitara ki Whangape; kua whakaritea ko te Rev. Rikihana Te Hau te Minita mo Te Waimate i raro i te Rev. W. N. Panapa; ko te Rev. Herepo Harawira mo Paihia i raro i te Rev. Canon Kere-tene; ko te Rev. W. Matene mo Mangakahia.

NGA RIPOATA.

Kahore ano i haere tika noa nga ripoata a nga Minita. E whakaaro ana te Komiti me whakahoki ano ki te ahua o mua, ara me tuku ano ki Te Atirikona.

NGA MONI.

Riro mai	£	s.	d.	Riro atu	£	s.	d.
Toenga ite Peeke .	217	0	0				
Hui Tuarua ..	29	0	5	Mo nga raruraru .	13	6	0
Hui Tuawha ..	90	1	9	"	59	15	2
Ki 31/3/27 ..	30	12	0	"	293	3	3½
Hui Tuarima ..	49	15	7	"	17	16	0
Hui Tuaeono ..	48	5	7	"	3	1	0
Hui Tuawhitu ..	19	16	8	"	6	3	8
Hui Tuawaru ..	38	4	0	"	82	8	0
Hui Tuaiwa ..	197	3	7	Toenga	244	6	5½
	£719	19	7		£719	19	7

WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE mo te mare puru.

WHAKAUE WHARE WHAKAIRO.

NO te io o nga ra o Mei ka whakapuaretia tetahi whare whakairo o te Arawa kei Maketu e tu ana. I mua he kainga rongonui rawa tenei kainga a Maketu, ko te wahi hoki tera i u atu ai a Te Arawa waka i te heke nui mai o Hawaiki, a i tahuna hoki e Raumati a Te Arawa ki reira. I nga wa e ora ana te tangata, i nohia nuitia a Maketu e nga hapu o Te Arawa. I nga ra o nga kai-kauwhau tuatahi o te whakapono he kainga nui rawa atu a Maketu, a i nohia hoki taua kainga e te Hapimana ma me te Whanau a Te Penaha kaumatua.

No roto i enci tau ka 20 ki te 30, i mahue haere ai a Maketu i te tangata, a i tenei wa kua tokoiti rawa ratou e noho mai nei i Maketu.

Eugari ko te aroha o Te Arawa ki nga marae o ratau matua i Maketu, kei te mau tonu. Na te aroha ki tera wahi i tahuri ai te Poari Tiaki o Te Arawa ki te whakapau i tetahi tekau mano pauna (£10,000) hei hoko mai i nga whenua o Maketu (kua riro ke ra i tepakeha), hei paamu ma te Arawa (Tirohia nga korero a Takuta Wi Repa mo taua paamu). Kei te whakahaere tikanga te Poari inaianei mo te whakanohonoho i etahia a ratou tamariki ki te takiwa ki Maketu.

Na te nui o te aroha i whaknarotia ai e nga uri e noho mai ra, kia hanga he whare whakairo mo Ngati Whakaue ki Maketu tu ai. He tino whare pai, he whare nui hoki, tata tonu ka rite ki a Tama-te-kapua te rahi. He mea karanga mai a Peneti, Minita o Heretaunga, hei whakapuare i te whare nei. Ko ona hoa Minita ko Mohi Eruini Te Tikao, ko Manihira Tumatahi, ko Te Waaka, ko Te Ropere, me Rewi Wikiriwhi. Na Peneti te kauwhau, me te tapanga i te ingoa o te whare nei ko Whakaue. Na Rihī hoa wahine o Raniera Kingi, i takahi te pae, i tomo tuatahi hoki te whare, kia noa ai ona tapu.

He whare kai ano hoki kei te taha o Whakaue e tu ana. He tino whare pai hoki tenei. He hiko katoa nga raiti o nga whare nei, a he hiko ano hoki hei whakawera mai i nga wai.

Kaui te tangata i te ra i tomokia ai a "Whakaue." I reira katoa nga kaumatua o Te Arawa, a Ngai Te Rangi, a Mataatua me nga hoa pakeha.

He mihi ki nga mate te nuinga o nga whaikorero i te awatea. Engari ko nga take nunui he mea whakahaere i nga ahiahi i roto i a Whakaue.

He nui nga kupu manaaki i whakaputaina mo nga morehu o Ngati Pikiāo, o Ngati Whakaue e noho mai ra i Maketu. Otira i hangai tonu ki nga uri o nga Tāpīhana (Tapsell) nga korero nunui me nga kupu tohutohu i te mea no ratou te whanau tokamaha rawa kei reira. Ko te tumanako kia waiho te tupuna whare nei hei kaupapa whakakotahi i nga tinana me nga wairua o nga morehu e pupuri mai ra i nga marae tapu o o ratou tupuna.

NGA TAKE O TE HUI I MAKETU.

No nga motini enei i paahita:—

- (1) E mihi ana tenei hui o nga hapu o Te Arawa ki te Hinota Tianara, mo te taonga nui kua tukuna mai nei, ara te Pihopatanga no te iwi Maori; me te tumanako ma tenei tikanga e whakapiki nga mahi a te Hahi i roto i te iwi Maori.
- (2) E mihi ana tenei hui ki a Ta Apirana Ngata mo tona kaha ki te hapai i nga tikanga i waimarie ai te iwi i tenei wa ki tetahi Pihopa Maori mo ratou.
- (3) Kia tukuna he waea mihi ma Te Arawa ki a Ta Apirana, me Ngati Porou, mo te pai o a ratou mihi mo te ra o Whakaue i tomokia ai me te koa hoki o Te Arawa mo te whakaatu kei te whakabaere tikanga a Ngati Porou kia rite ai he £300 i ia tau hei oranga mo te Pihopa Maori.
- (4) E tono ana tenei hui kia whakahaeretia e te Poari Tiaki o Te Arawa tetahi punga hei awhina i te oranga ino te Pihopa Maori, a ko te rahi o te awhina hei te £250 i ia tau, i ia tau, ino nga tau e rima.

(I tu mai a Taiporutu, te tiamana o te Poari, ki te mihi mo tenei take, me te whakaatu kaore e kore te whakaetia o tenei take tapu take rangatira, e nga mema o te Poari.)

- (5) Kia tukuna he kupu whakaatu ki te Pihopa o Waiapu i te nui o te whakamoemiti a te Hahi i roto i a Te Arawa, mo tona kaha ki te tautoko i te inoi a te iwi Maori mo tetahi Pihopa mo ratou. Ko te tumanako o tenei hui kia nui nga hua papai o te Wairua e puta ki te Hahi a te Atua i roto i te iwi Maori i runga i nga mahi a tana Pihopa Maori.
- (6) I te mea kua whakaritea ma nga Pihopa tokowha o Aotearoa e whakaingoa he tangata mo te Pihopatanga Maori, e whakaatu ana tenei hui o Te Arawa, ahakoa ko wai te tangata e whakaingoaia e ratou, ka piri pono a Te Arawa ki ta ratou tangata e whakarite ai.

E rua nga take i waho o te Pihopatanga i whakahaeretia.

- (7) Mo te poutapeta o Maketu kia kaua e kati.

I panuitia e Taiporutu te whakahoki a te Pirimia, ara ka ata whiriwhiria tenei take, a kaore e whakahaeretia ohoreretia he tikanga.

- (8) Mo te wahapu o Maketu kia ata tirotirohia.

Ko te utu mai o tenei kei te haere mai te apiha a te Kawanatanga ki te tirotiro, a maana e tuhi he ripoata mo enei take.

He nui te mihi ki a Taiporutu me ona komiti katoa, mo te pai o a ratou whakahaere i nga ra i tomokia ai to ratou tipuna a Whakaue.

Tetahi mea whakamiharo ko te marenatanga i a Rewi Tapihana raua ko tona hoa i roto i a Whakaue. Kia ora te hunga marena hou.

HUI KOMITI HAHİ KI TE PUKE.

I HUI te Komiti o te Hahi o te Pariha o Te Puke ki Te Matai i te mutunga o te karakia i te Ratapu te 13 o nga ra o Mei.

Ka mutu nga mihimihi, ka whakahaeretia nga take a te Hahi.

(1) Mo te Pihopatanga Maori

I whakamaramatia e Peneti nga kaupapa mo te Pihopatanga mo te iwi Maori, me nga kupu whakaha, whakau i te Hahi.

(2) Mo te Whare-minita.

I whakaaturia e te Komiti kua tapaea tetahi piihi whenua te rahi kotahi eke me te hawhe, kei te taha tonu o te whare-karakia i Te Matai, hei tuunga mo te whare-minita.

Ko te Minita o tenei Pariha ko Rewi Wikiriwhi, Kei roto ia i tona whare ake i Maketu e noho ana, i te kore whare mo te Minita o te Pariha o Te Puke. I te mea ka Tapaea nei te whenua hei tuunga mo te whare, ko te tumanako, kia kaha te komiti ki te whakahaere tikanga e kitea ai he moni hei hanga i te whare. Tera e taea te awhina atu o tenei take e nga Pariha o waho, tae atu hoki ki te tari i Nepia, engari ko te wahi taunaha o te rakau nei, ma te Pariha tonu o Te Puke e whakawaha.

(3) Tahua whakamahara ki nga Hoia.

Tera tetahi moni £130, he mea kahi e nga hapu o Te Arawa hei whakaara i tetahi tohu whakamahara ki nga hoia o te takiwa ki Te Puke. He nui nga korero whakamarama mo tenei take, he Tokomaha tonu nga hahi i whai paanga ki tana moni. Otira i te pai o nga whakamarama mo tenei take, whakaaetia ana kia tapaea tenei moni hei "Tahua whakamahara ki nga hoia Maori o Te Puke." Ka takoto tonu mai te kaupapa o te moni hei katua, a ko nga kuao anake hei kai i ia tau i ia tau mo te oranga Minita o te Pariha o Te Puke.

He mea tapae mai e Rota te moni nei £130 ki a Peneti hei mau ki te Tari i Nepia. Ko te itareti e £4 18/-, Ko te 18/- i whakapaua mo nga kai a te komiti i te hui i te Hatarei. I tono etahi o nga Ratana kia waiho te £4 ki a ratou. Na Titihuia te motini kia kaua e wehia te katua nei me ana kuao, engari me riro katoa atu. Ka tautokona tera whakaaro, a na Peneti i apiti te pauna kia pai ai te takoto o te moni £135.

Kia Ora ra nga komiti o te Pariha o Te Puke. Tenei kua tae ta koutou moni £135 ki te Tari o to tatou Pihopatanga, Kanui te mihi o te Komiti Tumuaki o to tatou Pihopatanga ki a koutou mo tenei whakaaro pai i kitea nei e koutou hei whakamahara mo a koutou tamariki e tiraha mai ra i nga marae o Tumatauenga.

POARI O TE ARAWA.

I TE whakaatu mai a Ta Apirana raua ko Atirikona Hapata Wiremu, ko te hiahia o nga Pihopa kia mama te whakaoti i te oranga mo te Pihopa, karangatia ana he hui ma te Poari i te 18 o nga ra o Mei. Paahitia ana te motini e mau ake nei: —

“E whakaae ana te Poari o Te Arawa ma ratou e punga te moni e £250 i ia tau mo nga tau e rima, mo te oranga o te Pihopa Maori. Ko taua punga me tiwhikete (bond) tuku atu ki te Kai-tiaki moni o te Pihopatanga o Waiapu i te £250 i te 15 o nga ra o Aperira i ia tau i ia tau. A ma te Poari e utu te mahinga a te roia i aua tiwhikete (bonds).”

AROHA A REIRI KARA.

KO te moni tuatahi tonu o te Motu katoa nei kua tae mai ki te Tari o te Pihopatanga o Waiapu mo te oranga o te Pihopa Maori, na te pouaru e arohatia nei e ona iwi katoa ara na Te Huinga, Reiri Kara. Ko tana ake aroha tenei kua tae mai nei, ara e rima tekau pauna (£50).

Kia ora te Reiri mo te tere mai o tona whakaaro ki te tatou Pihopatanga, me te Waihotanga mana tonu e whakatakoto tuatahi te kaupapa mo tenei taonga a te iwi, ki te tatou tari i Nepia.

HE RANGATIRA KA HINGA.**TAMATI NEHU ONA TAU 70.**

TUKUNA atu ena kupu korero kia rongo mai nga whanaunga o Tamati Nehu i ia wahi o te Motu, tae atu hoki ki a Ngapuhi.

No te 29 o nga ra o Mei, ka moe a Tamati Nehu i te moenga roa, i te moenga o ana matua me ona tipuna.

Ko tenei tangata tonu te kai-pupuri o te whakapono ki roto o Tokomaru. E rere ra te nuinga ki nga karakia huhua, u tonu ia ki te whakapono o Ihu Karaiti, tae noa mai ki tona ra i mate ai.

Ko tenei tangata he tangata nui mo te tatai tangata, he tangata pai, he humarie. Ko tetahi wahi o tenei tangata no te Whanau-a-Iri-te-Kura ki Waipiro. Ko tetahi wahi no Te Whanau-a-Ruataupare ki Tokomaru. Ko tetahi wahi no Ngati Kakungunu ki te Wairoa. Ko tetahi wahi no Ngapuhi.

Tena koutou e nga whanaunga o Tamati e tangi mai na i ia wahi, i ia wahi. Kanui te pouri me te mamae o te ngakau ki te whanaunga ko riro nei. Haere ra e koro, haere ki te okiokitanga mo to tinana mo to wairua. Haere ki tou whakangatanga. Haere atu ki o tatau matua, haere ki te iwi, haere ki te kainga tuturu.

NA. R. TAMEPO.

KOMITI HAHĪ O OHINEMUTU.

NO te 14 o nga ra o Mei ka hui te Komiti Hahi o te pariha o Ohinemutu. Ko Rev. Mohi Eruini Te Tikao te tiamana. Ko nga mema enei i tae mai:—Taiporutu Te Mapu, Rangiriri, Tiweka Anaru, Wiremu Kingi, H. Hamutana, Tare Yates, Raniera Kingi, Tame Petane, Ani Eruini, Emire Poramuati. I rokohanga hoki a Peneti ki tenei hui. Ko etahi enei o nga take i whakahaeretia:—

(1) Nga Matapihi Whakairo.

I whakaatu te Hekeretari a Raniera Kingi kua oti nga wini whakairo te whakamau ki te whare karakia i Ohinemutu, a he taonga ataahua ki te Matakītaki. Ko te utu e £7 16/- mo te mea kotahi, hui katoa mo nga wini kotahi tekau e £78.

Ka tu a Taiporutu ki te taumau i tetahi o nga wini maana e utu hei whakamahara ki to ratou whaea ki a Te Whakarato Mītere.

Ka tango a Wiremu Kingi i tetahi hei tohu whakamahara ki a Tango Kokiri.

Ka whakaatu a Ani Erunui e taongo ana a Ruihi Te Awekotuku i tetahi hei tohu whakamahara mo tona papa Rev. Ratema Te Awekotuku.

Ka tu a Hamutana, te hekeretari o te Poari Whakairo, ka tango i tetahi hei aroha mana ki te Whare-karakia.

(2) Whare-minita.

He nui nga korero whakamarama mo te Whare-minita hou e whakaarotia nei kia hanga ki Ohinemutu.

Motinitia ana kia whaturia a Rev. Eruini, a Rev. Peneti, a Taiporutu, a Hamutana, a Raniera Kingi, a Tiweka Anaru hei teputeihana ki a Judge Holland, patai atu mehemea ka whakaaetia mai he Mokete kia £500 ki te komiti o te Hahi hei hanga i te whare-minita.

(No te aonga ake ka tae taua teputeihana, a ka whakaaetia mai he £500 mehemea ka tukuna atu te taitara o te whenua ki te Waiariki Poari pupuri ai. Ko te itaretu he 6 paiheneti, a ka homai kia 20 nga tau hei utunga atu i te kaupapa o te moni.)

(3) Te Oranga Pihopa.

He nui te hari o te Komiti mo tenei taonga ka riro mai nei i te iwi Maori. Ko te whakaaro o te komiti me wawahi ki runga kianga paraaha o te Atirikonatanga, o Tauranga te £250 i te tau mo te oranga Pihopa, Whakaritea ana i runga i tenei wawahanga:—

Pariha o Ohinemutu	£100
Pariha o Te Ngae	50
Pariha o Te Puke	40

Pariha o Whakatane	30
Rariha o Taupo	20
Pariha o Ruatoki	10

Hui katoa £250

I tu atu a Peneti ki te whakaputa i nga mihi a te Tari o te Pihopatanga i Nepia ki te Hahi i Ohinemutu, mo te pai me he marama o nga whakahaere a tenei Komiti, me to ratou ngakau nui ki nga mahi o te Hahi.

HE TOA KA HINGA.

ROSY KAREPE.

KANUI te pouri te aroha me te mamac mo tefahi o a tatou tamariki wahine ka hinga nei i te ringaringa kaha o aitua. No te Rahoro i te 19 o nga ra o Mei i moe ai a Kau Karepe (Rosy) i te moenga roa. I mate atu ia ki tona kainga ano ki Matata. No te Wenerei te 23 o nga ra ka nehua ia ki te whare kohatu whakairo (vault) o te whanau a tona papa (uncle) a Raureti Mokonuiarangi. He kotiro tenei i tangihia nuitia e ona iwi. He nui hoki nga mihi i tae mai a nga rangatira o te motu, a Ta Apirana Ngata, a nga Marumaru, a Takarangi Mete Kingi, a Tukere Hone Te Anga, a Mrs. me Miss Newton, a Te Arawa. Kua roa ano ia e pangia ana e tona mate, a ko te take hoki tera i kore ai ia e tae ki te purei whakataetae tenihi i Heretaunga.

E rua nga mahi ahua eka a te pakeha i kitea nuitia ai tona kaha me tona mohio he tenihi, he hoki (hockey). Ko ia tonu tetahi o nga tino toa mo enei purei i runga i tona waka i a Te Arawa.

He mokopuna ia na Hapoka Takapou ki tona papa, engari ki tona whaea he mokopuna tuatoru na Mokonuiarangi.

Haere ra e hine, haere ki tou okiokinga, haere ki tou Ariki, haere ki te kainga. Tenei kei te tangi kei te mihi o hoa i nga marae maha o te motu mou ka riro nei. I noho tumanako o hoa tera koe e waiho hei putiputi ataahua mo nga marae whakataetae tenihi o te motu. Na te ringaringa kaha o aitua kaore nei i taea te karo, ka riro koe i te timatanga ano o ou ra. Haere ki o matua. Haere ki te iwi. Haere ki tou okiokitanga. E ki ana te kupu "Kaore he kainga pumau mo tatou i konei."

Mo te mare o te Tamariki whangaia ki WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE.

HUI MIHI KI TE PIHOPA O WAIAPU.

NO te 20 o nga ra o Mei ka tae te Pihopa o Waiapu ki Ohinemutu. I waiho e ia tenei Ratapu mo te taha Maori anake. I Ohinemutu i te ata, i Te Whakarewarewa i te ahiahi. I te karakia i Ohinemutu 18 nga tangata i whakaungia. Ki tonu te whare-karakia i te tangata. Ko nga tangata i whakaungia no Te Awahou, no Ohinemutu, no te Pariha o Te Ngae, He nui te whakamiharo ki te pai o te karakia, te tapu, te ihiihi me te hohonu o te kauwhau a te Pihopa.

HUI KI A TUNOHOPU.

Ka mutu iho te karakia ka huri te iwi ki a Tunohopu. I reira te hakari whakanui mo tenei ra. Ko nga manuhiri ko Te Pihopa me tona hoa wahine, ko Mere Te Kahukiwi Scott o Porangahau, ko Pererika Peneti me tona hoa o Heretaunga. He tino hakari ta te Arawa i tenei ra. Neke atu i te 200 nga tangata i noho ki nga teepu kai. Kaore he kai a te pakeha i toe atu, apiti ki era kai ko nga kai rangatira nei, ko te koura ko te huahua.

Ka mutu te kai ka hui ki a Tunohopu. Ka tu atu nga kaumatua o Te Arawa ki te mihi ki te Pihopa. Ko te kupu nui i roto i nga mihi he whakawhetai ki te Pihopa mo tona kaha ki te tautoko haere i te kaupapa Pihopatanga mo te iwi Maori.

Ka mutu nga mihi ka tu mai a Taiporutu ki te whakahaere i nga take.

- (1) Kia tukuna e te Pihopa te mihi a te iwi Maori ki te Hinota Tianara mo ta ratou whakaaetanga i te tono a te iwi Maori i tetahi Pihopa mo ratou.
- (2) I Whakaputaina e Tai nga mihi a Te Arawa ki te Pihopa mo tona ngakau nui ki te kawehaere i te hiahia o te iwi Maori ki tetahi Pihopa mo ratou.
- (3) Mo te karakia whakawahi i te Pihopa i whakaatu a Tai ko te whakaaro o Te Arawa me whakawahi te Pihopa Maori ki Paihia, ki te wahi i tiaho tuatahi mai ai te maramatanga o te whakapono ki te iwi Maori, a ko Paihia hoki te nohanga tuatahitanga o Te Matenga, me nga Wiremu.

Ki te kore a Paihia, me mau ki te whare-karakia whakairo o Ngati Porou i Tikitiki. Ko Ta Apirana me Ngati Porou katoa kei te kaha rawa te awhina i te kaupapa e tu tika ai te Pihopatanga. He mea tika kia tukuna ma Ngati Porou te kupu mo te kainga hei whakawahinga i te Pihopa tuatahi.

Mehemea ka kitea he uaua te tae ki Tikitiki i te kino o nga huarahi, e whakaatu ana a Te Arawa, ko Ohinemutu te wahi kei waenganui o te Motu, he nui te whare-karakia, he nui hoki nga whare runanga mo nga manuhiri.

- (4) Mo te kainga hei nohanga tuturutanga mo te Pihopa i whakaatu a Tai, ki te whakaaro o Te Arawa he pai a Rotorua, he takawaenga i te Motu. He whare hoki kei Rotorua e tu ana, ka taea te whakarite mo te Pihopa.
- (5) I whakaatu a Tai i te whakaaro o te Poari o te Arawa mo te oranga o te Pihopa, ara kia waiho ma te Poari e guarantee te £250 i te tau, i whakaritea nei ma nga Pariha o tenei Atirikonatanga.

WHAKAHOKI A TE PIHOPA.

I te tuunga mai o te Pihopa ki te korero mo nga take, he nui nga take i whakaurua haeretia mai e ia.

I whakatu ia, kaore he Pihopa kotahi i turaki i te take mo te Pihopa Maori, engari i pooti katoa kia whakamana te tono a nga Maori.

I whakaatu ia i te ahua o te "Suffragan" Pihopa. Kei runga ake tenei i te "Assistant." Kaore he "Suffragan" i waho atu o Ingarangi, katahi nei ano ko te Pihopa Maori. I Ingarangi ma te Pirimia te Suffragan e whakaingoa a ma te Kingi e whakamono. I Nui Tirani kaore te Pirimia e whai mana ki te kawarotanga, no reira kaore te Pirimia e whai mana ki te whakaingoa Pihopa. No reira ka tukuna ma nga Pihopa tokowha i Aotearoa nei e whakaingoa te tangata hei Pihopa.

Meiwhene he "assistant" (awhina) taua Pihopa, ka waiho ia ma te Pihopa i runga ake i a ia e whakaingoa. Ki te mate, ki te rihaina ranei to runga ake i a ia, ka mutu hoki tona mana. Tena ko te "Suffragan" ka haere tonu tona mana. Kei to koutou Pihopa ka whakaturia nei, nga mana o te Pihopa, ara te Whakau, te momotu i te tangata hei rikona, hei piriti te whakatapu hoki i nga whare-karakia.

Mo te wahi hei whakawahinga i te Pihopa nei, e tika ana kia rangona te hiahia o te iwi Maori, mo ratou ke hoki tenei Pihopa. Otira ko te kupu whakamutunga kei to tatou Atipihopa. Ko te whakaaro o nga Pihopa hei a Akuhata nei taua Pihopa whakatapu ai.

Te kainga hei nohanga.—Ki toku whakaaro, me noho taua Pihopa ki te takiwa ki Heretaunga kia tata ai maua ki a maua, ara i te tau tuatahi, tuarua hoki. I te mea kua waiho ko ahau hei Matua mo to koutou Pihopa, e tika ana kia ahua tutata o maua kainga kia kaha ai ahau ki te awhina i a ia i runga i etahi abuatanga o tenei mahi.

Engari, he mea pai kia wehea e koutou he ruuma mo te Pihopa Maori i tetahi o o koutou whare-minita, mo ana haeretanga mai ki tenei Atirikonatanga, ka whai kainga ia hei nohanga mona. Me apiti he ruuma ki te whare-minita hou ka hanga nei e outou, ko wehe i tera ruuma mo te Pihopa.

He nui te mihi o te Pihopa ki te pai o te whakaaro o te Poari o Te Arawa. He awhina nui rawa tenei. Kia matua takoto rite mai te oranga mo te Pihopa, katahi ano ka taea te whakaingoa o taua tangata.

HUI KI WHANGARA.

A HAKOA te ua, te Matao, me te paruparu o te rori, ka mutu tetahi o nga hui whai-take, whai-hua ko te Hui i Whangara. E ki ana a Ta Apirana, katahi ano te hui i penei rawa ai te tokomaha o nga rangatira o Te Tai-rawhiti. Neke atu i te 400 nga tangata i taua hui.

Ehara a Whangara i te kainga nui rawa maianei, engari he kainga e arohatia nuitia ana e nga iwi o te Tai-rawhiti, a he kainga hoki i nohia e nga tupuna mai ano o te heke nui o Hawaiki i te tau 1350 taenoa mai ki tenei wa. Ko te ingoa nei Whangara no Hawaiki mai ra no. Koinei hoki te kainga, e ai ki nga korero, i u mai ai a Paikea i runga i tana taniwha.

WHARE-KARAKIA.

Ko te take nui o te Hui nei he tomo i te whare-karakia. He mea hanga taua whare ki te pereki, a ko te utu £2,047. Ka mutu tetahi o nga tino whare-karakia Maori ko tenei. Rite katoa ona mea mo roto i te whare. Kei runga ake o te Aata he wini whakaahua, ko Te Karaiti e tu ana i raro iho i te whetu. Ko nga kupu kei raro e mau ana: "Ko Ahau te whetu maraia o te ata." Ko te utu o te wini £150.

Ko nga Minita i tau mai ko Atrikona Hapata Wiremu, ko Peni Hakiwai ko Pine Tanahori, ko Te Poihipi Kohere ko Wi Te Hauwaho, me P. Peneti.

Ko te karakia Hapa no te 7 i te ata. Tata ki te 60 te huinga tango Hapa. Na Hapata i whakahaere te karakia. Ko te karakia awatea i te 10.30. I a Peneti te kauwhau.

No muri i te tina ko nga mihi ki nga manuhiri pakeha, ki a Te Kaihana (Lysnar, M.P.), ki a Mr. Keesing, ki a Hapata me nga Minita o Heretaunga.

TE PERETI.

Ka mutu nga mihi ka hui ki te whare kai, ka takoto te pereti. Ko te Whainga te kai-karanga me te whakatangi ano i tana pere. Ki pai tana mahi, he ngahau, he mohio. Koinei nga kaute o te pereti:—

	£	s.	d.
Papa o te Pereti	670	0	0
Pariha o Tauranga	38	0	0
Pariha o Tokomaru			
Pariha o Hukurangi			
Pariha o Waiapu			
Pariha o Te Kawakawa	511	2	0
Pariha o Te Mahia	8	0	0
Pariha o Te Wairoa	12	2	0
Pariha o Heretaunga	15	0	0
Pariha o Te Kaha	2	10	0
Aroha pakeha	3	6	0

£1280 0 0

Kohi i uga karakia mo Meraniha 20 14 1

£1300 14 1

ORANCA MO TE PIHOPA.

I waho i tenei kaute i runga ake nei i takoto enei moni mo te Pihopa Maori.

	£	s.	d.
Whangara Pariha	165	0	0
Waiapu Pariha	165	0	0
Te Aitanga-a-Mahaki	25	0	0
Rciri Kara	50	0	0
	£405	0	0

KOMITI TUMUAKI.

I TE 7 p.m. ko te karakia ahiahi. Ko te kauwhau i a Pine Tamahori. Ka mutu te karakia, ka hui te whare runanga, ka puare te hui a te Komiti Tumuaki o te Atirikona-tanga o Waiapu. Ko Atirikona Hapata te tiamana.

Ko nga motini enei i paahitia:—

- (1) E whakaae ana tenei Hui me kawe ki Paihia te whakawahinga o te Pihopa Maori. Ki te kore i reira, me kawe ki Te Aute Kareti ki te marae o nga iwi katoa o te Motu.
- (2) Kia tukuna he mihi ma te iwi Maori ki nga kai-whakahaere o te Tahua a Te Wiremu mo ta ratou manaaki nui i te oranga mo te Pihopa Maori.
- (4) E whakaputa ana tenei Komiti Tumuaki i te mihi ki te Pihopa o Waiapu, mo te kaha o tana awhina i te take mo te Pihopa Maori.
- (4) E mihi ana tenei hui o te Tai-rawhiti ki a Te Arawa iwi me tona Poari, mo ta ratou taumautanga i te moni e £250 i te tau, mo te oranga mo te Pihopa o Aotearoa.
- (5) Kia puta he mihi ma tenei Hui ki nga mema o te Hinota Tianara mo ta ratou whakaaetanga i te tono a te iwi Maori ki tetahi Pihopa Maori mo ratou.
- (6) E mihi ana tenei Hui ki a P. Peneti mo tona kaha ki te whakahaere i te take Pihopatanga Maori i roto i te Hinota Tianara.
- (7) Kia puta he mihi ki te tatou kaumatua ki a Atirikona-Hapata Wiremu mo tona wairua aroha nui ki te iwi Maori, me tona mohio ki te whakatakoto i nga kaupapa o te Pire i te aroaro o te Hinota Tianara i mana ai te Pihopatanga mo te iwi Maori.
- (8) Kia waihangatia tetahi tahua i runga i te huarahi kohi i nga kaupapa wheua ranei hei oranga mo nga mahi a te Hahi me te utu mo te Pihopa o Aotearoa.
- (9) Me whai mana te Kaitiaki moni o te Pihopatanga, ki te whakapiki i nga moni o tetahi pariha e ngoikore ana, i runga i te whakaaetanga a te Pariha nana nga moni.

- (10) Me whakatu he komiti mo ia Atirikonatanga, hei whakahau, hei tohutohu atu ki te Tari i nga ahuatanga mo nga awhina moni mo nga mahi o ia pariha, tae atu ki te oranga o nga Minita.
- (11) Kia tokowha te Komiti whakahaere i te taha moni mo te Atirikonatanga o Waiapu. Ko taua komiti ko Tutepuaki Pitt, R. Tamepo. Te Uranga Potae, Ta Apirana Ngata.
- (12) Kia tonoa ki te ropu whakahaere i te Waiapu Trust mehemea ka taea e ratou te homai i te 10/- mo te pauna e kohia ana e nga Maori, a me mutu mai ta ratou awhina i te £1,000.

HUI TAKUTA KI HAMUTANA.

(Nama 2.)

T. Wi-Repa.

NO te hatarei, te 25 o nga ra o Pepuere katae nga takuta e 70 ki Rotorua ki te whakatutuki i nga ra whakamutunga o te hui i timata mai ra i Hamutana. No te waru karaka o te po, ka powhiritia matau e te mea me nga mema o te Para Kaunihera o Rotorua. Ko te whare hui ko te whare kaukau a te Kawanatanga. Ko te Minita mo te Ora tetahi o matau. I Hamutana ano ia. He nui nga mihi a te tangata whenua. I tu mai ano a Dr. Bertram, me Dr. Duncan, o Rotorua ki te powhiri ia Ngati-maua. Ko Dr. Duncan the upoko o te whare kaukau a te Kawanatanga. I tapaea mai e ia te whare kaukau kia matau mo nga ra katoa o te hui; kaore he utu. No muri rawa ka tu mai te Perehitini, a Dr. Douglas o Hamutana ki te mihi ki te hui. I ki ia, ko te hao a tona ngakau, kia tae mai nga tohunga ki Rotorua, ki te Kainga whakamiharo o Nui Tireni. No tenei po ka tutuki te wawata o tona ngakau. Ko te Minita o te Ora, the Hon. I. A. Young, me Dr. Victor Bonney i tu atu ki te whakahoki i nga mihi ki te manuhiri.

No te Ratapu ka haere te hui ki te piki-niki i runga ronihī i Rotorua moana, me Te Roto-iti. I Mourea te tina. No te ahiahi o taua ra, i te 7.30 p.m. Ka haere te Ropu ki te Karakia i te Whare Karakia Maori i Ohinemutu. Tomo tonu te whare ia matau. Kapai hoki te karakia, nga himene me te korero i nga waiata. Ka ngahau te pakeha ki te karakia. Hei nga himene, ka ngaro te reo Maori i te reo pakeha. Na Mohi, minita, i arahi te karakia. Ia Peneti, Minita, te Kauwhau. He tino pai te kauwhau a Peneti. I whakaatu ia, ko te Minita raua ko te Takuta nga kai-tiaki i nga taha e rua o te tangata. Taha wairua me ona mate ko te Minita. Taha tinana, me ona mate, ko te Takuta. I te whakamutunga o tona kauwhau ka karanga ia ki nga takuta, me to ratau Ropu kia tirohia mai te ahua o te taha ki nga Maori. E 64,000 nga Maori, kotahi ano te takuta. I timata mai te rohe a te Takuta Maori i te Rerenga

Wairua ki Murihiku; neke atu i te 1000 maero hei haerenga mana. Ki te whakaaro o Peneti, kaore e taea e te tangata kotahi te mahi tenei mahi. Kaore ia i te whakahe ki te kawanatanga. Kei te mihi ia mo te whakaaro o te kawanatanga i homai nei i te tangata kotahi nei. Kaore e tutuki te aroha o te kawanatanga i te tangata kotahi. I whakaatu a Peneti kia rongu mai a Dr. Valintine, Upoko o te Tari o te Ora, he pai ke ake mehemea e toru nga tangata: Kotahi mo te Tai Tokerau; kotahi mo te Tai Rawhiti; kotahi mo te Tai-Hauauru. E tika ana hoki ma te Maori e whakaatu te taha haua o te whakaaro a te Kawanatanga; a ma te Maori ano hoki e whakaatu te whakaoraora mo te pito hape o taua whakaaro.

Ka mutu te karakia, he nui nga takuta i haere ki te ruuma kakahu-tanga (vestry) ki te ringaringa kia Peneti. Ko Dr. Valintine i whakawa ia Peneti mo nga kupu whakamutunga o tona kauwhau. I pohehe taua kaumatua i te whakahe a Peneti i te kawanatanga. I ki ke a Peneti, he mōumou te aroha o te kawanatanga kia kore e tutuki, i te kotahi tonu o te tangata; i te nui rawa hoki o te whenua hei haere erenga mona.

TE MANAAKI A TE ARAWA.

Ko te po o te Mane, 27 o Pepuere te po whakamutunga o te hui. Ia Te Arawa te whakahaere o taua po. Engari na te marangai i whakahe. Ina tonu a, po noa. Ko te marae i whakaritea ko Te Papa i Ouru, ko te whare ko Tama-te-Kapua. I whakaaria hoki ka whaka-matakitakitia ki nga takuta nga whakairo a te Maori, te tao kai, te tunu kai i ro puia, me era atu tikanga a tatau e homai ana hoki he koura wai-Maori, me etahi atu kai-Maori ma te manuhiri. Ko nga whai-korero, haka, poi, kanikani hei a Tama te kapua. Whaia e te marangai, ka he enei whakaritenga. Otira kaore i mate te whakaaro o Taiporutu ratau ko tona iwi. Ka hikitia tenei ki roto ki te "Lyric Hall" i te taone. Kapai hoki nga mahi a Te Arawa. I tae mai te ihi-ihi, me te koa kia au; notemea katahi ano tenei Ropu ka tupono ki te Maori. He nui hoki to ratau mihi ki nga whakangahau, me nga kupu manaaki o roto o te whai korero a Taupopoki. I hari aku hoa takuta mai o Dunedin ki te nohopai o te Maori raua ko te pakeha e noho nei i to tatau whenua. Otira he wa no te ngahau ka ngahau ngatahi: hei nga wa ano o etahi take, tu ke ana mai he tuunga ke, he tuunga ke. E hara ia nei i te tangata?

TE HIGH SCHOOL O ROTORUA.

He Kainga a Rotorua no nga mea whakamiharo: "Nga wai koropupu." nga puia, nga puna mataotao, me nga wai ratarata. Hei nga rahui i Te Whakarewarewa, me Kuirau. nga momo taonga whakamiharo katoa: te mamaoa e horu ana, te waiwere e puha ana, te paru mahana e tōhī ana, me nga wai koropupu e rere tahi ana me nga wai matao. He mea whakamiharo enei. Otira, kei runga noa atu o te whakamiharo: Kaore hoki

Taria te roanga.